

UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

SUBJEKTÍVNE PROBLÉMY V ŠKOLE A DETSKÁ LITERATÚRA

BAKALÁRSKA PRÁCA

Študijný program: liečebná pedagogika

Študijný odbor: logopédia a liečebná pedagogika

Školiteľ: PhDr. Kvetoslava Kotrbová, PhD., MPH

Konzultant: PhDr. Kvetoslava Kotrbová, PhD., MPH

Školiace pracovisko: Katedra liečebnej pedagogiky

Bratislava, 2021

2.1.3 Detská literatúra vhodná na intervenciu

Strata blízkej osoby, smrť

Trúchlenie po strate blízkej osoby je komplexný prežitok, ktorý sa prejavuje na emocionálnej, telesnej a kognitívnej úrovni. Procesom trúchlenia by sa mali dosiahnuť výsledky: prijatie straty ako reality; prežitie zarmútku; zadaptovanie sa vo svete, v ktorom už blízka osoba nežije; citovo sa odpútať od zosnulého a investovať svoje city do iného vzťahu. (Ztráta blízke osoby, 2016)

Prostredie vhodné na trúchlenie môže dieťaťu napomôcť s vyrovnávaním sa so stratou. Atmosféra istoty, bezpečia a dôvery je veľmi dôležitá. (Děti truchlí jinak, 2015)

S vyrovnávaním sa so smrťou a celkovým chápaním príčin smrti môže dieťaťu pomôcť vhodne zvolená literatúra, čiže biblioterapia.

Ja som smrť – Smrť je v knihe vykreslená ako tmavovlasé dievčatko, ktoré na ružovom bicykli jazdí po krajine, a vysvetľuje, kde všade chodí a koho navštevuje. Drobné aj väčšie zvieratká, ľudia s vráskami, ktorí sa už života nasýtili, aj tých ešte nenarodených, ktorým rozpráva o tom, čo je milovať a žiť v srdciach niekoho iného. Pre dospelých to veru miestami nie je ľahké čítanie... (Helland Larsenová, 2016)

ISBN 9788097077679, 44 s.

Knihy je vhodná pre deti ale aj dospelých, ktorí prišli o svojich blízkych. Vhodné je knihu čítať aj sprostredkované ak sa jedná o zosnulého, za ktorým smúti rodič aj dieťa.

Spoločným čítaním a prijímaním prečítaného dotknuté osoby precítia dej príbehu a po skončení by sme odporúčali viesť rozhovor na túto tému a otvoriť tak bolestivé skúsenosti a takouto formou možno skôr prijať to čo sa stalo.

Kamzíkov veľký skok – Autori tejto obrázkovej knižky si berú na pomoc príbeh, ktorý bojuje pradávnou silou zvieracej alegórie. Malému kamzíkovi zahynie starší braček. S maminkinou pomocou sa kamzíkovi podarí s jeho smrťou vysporiadať a preskočí hlbokú priepasť strachu a zmätku smerom do budúcnosti. Cieľom knihy je poskytnúť deťom možnosť, ako sa vyrovnáť so smrťou blízkeho človeka prostredníctvom obrázkovej knihy a zároveň dať rodičom návod, ako v jednoduchých krokoch oznámiť deťom tragickú udalosť. (Rušar, 2016) ISBN 9788026210092, 40 s.

Ako to už odznelo v popise knihy, je vhodná aj pre najmenších formou sprostredkovaného čítania. Vďaka tejto knihe získajú rodičia návod ako sa vysporiadať s tak ťažkou témou

akou je smrť a ako o nej povedať deťom s citom a takou formou aby to čo najlepšie pochopili aj tí najmenší.

Slon v pokoji – Veľký slon v malej izbe, všetci o ňom vedia, nemôžu s ním nič urobiť, ale taktiež sa o ňom nedokážu rozprávať, hovoria o všetkom, len nie o slonovi, ktorého je plná izba. Obraz dobre popisuje problém, s ktorým sa dnešná spoločnosť stráva: umierajú naši blízki, my sa správame, že to nevidíme, nedokážeme sa navzájom utešiť, povedať si pár milých slov, byť spolu. Zostaneme tak s veľkým slonom v izbe sami a nevieme, čo robiť... Zvlášť ťažké je to pre dospievajúcich ľudí a kniha na tento problém odpovedá. (Grollman, 2016) ISBN 9788088126133, 152 s.

Knihu by sme odporúčali pre všetky vekové kategórie, ktorým sa bohužiaľ dostane do rúk. Nie je príjemné ak niekto spomína zosnulého v každej mozgnej chvíli, ale ešte horšie je ak emócie utláčame v sebe a nehovoríme o zosnulom aj keď vieme, že sa nedá zabudnúť. Aj keď sme ticho a nehovoríme o ňom, tá bolesť tam je a len tak neodíde. Kniha je veľmi dobrou príručkou o tom ako sa nebáť o smrti hovoriť a ako na bolesť nezostať sám.

Šikanovanie a rasizmus

Šikana a rasizmus sú často sa vyskytujúcou témou v školskom prostredí a aj dôvodom prečo deti nemajú radi školu a majú z nej strach. Zahraničných kníh, ktoré sa tejto problematike venujú je nemalé množstvo ale bohužiaľ slovenskej a českej literatúry, ktorú by sme u nás v rámci biblioterapie mohli využiť je málo, aj tie sú skôr príručky ako literatúra vhodná na čítanie pre deti. Prinášame Vám pár ukážok a návrhov kníh, ktoré je možné využiť v rámci biblioterapie pri riešení spomínaných ťažkostí.

Jak prežiť šikanovani – Deti, ktoré niekto šikanoval, sa cítia podobne. Nechápu, prečo sa stali obeťou šikanovania, nerozumejú tomu, čo sa deje. A niekedy si začínajú myslieť, že naozaj nestoja za nič, že sú naozaj tak hrozný, ako im hovoria tí, ktorí ich šikanujú. Túto knihu napísalo dievča, ktoré v škole tiež šikanovali. Dobré vie, čo sa človeku, ktorého niekto trápi, honí v hlave, a tiež si dobre pamätá, čo jej pomohlo. Prialo by si, aby jej kniha pomohla deťom, ktoré spolužiaci šikanujú, osušiť slzy a začať sa znovu smiať. (Mayrock, 2016) ISBN 9788026210061, 128 s.

Ako to už odznelo v popise, kniha je vhodná pre všetky deti, ktoré práve trápia ťažkosti so šikanovaním alebo sa s ňou stretli v minulosti. Je vhodná pre všetky vekové kategórie, ktoré po nej siahnu.

Amerikánka – Ide o príbeh nevšednej lásky, ktorý sa preplieťa s tými najbolestivejšími miestami ľudského spolužitia. Ifmelu a Obinze sa do seba zamilovali ešte na strednej škole. V Nigérii v tom čase dožívala vojenská diktatúra a zdalo sa, že jedinou možnosťou ako prežiť normálny život, je odísť za more. Cesty Ifmelu a Obinzeho sa rozišli a zatiaľ čo ona sa uchytila v USA ako blogerka píšuca o problematike rasy, on ledva prežíval vo Veľkej Británii. Amerikánka je príbehom veľkej lásky, ale aj presnou analýzou zásadných otázok týkajúcich sa rasizmu, identity, diskriminácie, predsudkov i stereotypov. (Chimamanda Ngozi Adichie, 2017) ISBN 9788089876815, 624 s.

Keďže ide o príbeh lásky, romantický román, ťažšie čítanie a tiež veľa strán, kniha je vhodná skôr pre pubescentov, adolescentov a dospelých, ktorých sa téma rasizmu priamo či nepriamo dotýka. Kniha je vhodná aj na oddychové čítanie.

Legenda o Cinka Panne – Kniha je určená skôr pre dospelých a dospievajúcich ale určite dokáže osloviť aj deti, nesie v sebe krásne posolstvo toho, že aj cigáni sú ľudia a sú medzi nimi aj takí, ktorí si idú za svojimi snami a túžbami a plnia si ich. Najslávnejšia cigánska primáška Cinka Panna žila a tvorila v 18. storočí na pomedzí dvoch svetov: šľachty, ktorej hrávala a cigánskej komunity, v ktorej prežila svoj súkromný život. V spoločensťve, ktoré má svoje vlastné pravidlá bytia. V duchu tradície bola predaná do manželstva. Túžbou mladej ženy je uspieť v tradične mužskej profesii. Stať sa prvou primáškou. Cieľ si však vyžaduje obeť. Historický, výpravný, príbeh zachytáva všeobecne platnú tému: boj o uznanie a miesto vo svete. (Jozef Lenhart, 2014) ISBN 9788089484034, 79 s.

O modrém kocourkovi – V pôvabnom príbehu o dievčatku Zuzanke a malom čínskom mačiatku sa dočítate, či môžu byť niektoré mačiatka modré, a tiež o tom, že mačičkám na farbe kamarátov nezáleží a že nových a neznámych vecí sa nemusíme báť. Kniha je vhodná aj pre malých čitateľov, keďže obsahuje krásne ilustrácie a veľké písmená. (Zdeněk Miler, 2003) ISBN /, 39 s.

Choroba a postihnutie

Deti, ktoré sa s postihnutím narodili, netrpia automaticky pocitom menejcennosti. Vplyv na ich sebavnímanie má to, ako rodičia a okolie vnímajú ich rozdielnosť od zdravých detí. Klinické štúdie odhalili, že ich fyzická odlišnosť nijak neovplyvňuje ich sebavedomie, ale ovplyvňuje ho rodičovský a kultúrny postoj k ich vlastnostiam. Kvôli tomu postihnuté deti môžu pociťovať frustráciu a sklamanie z toho, že nie je schopné vykonať určité činnosti

rovnako ako jeho rovesníci. (Ittyerah, Kumar, 2016)

Vyrovnať sa s takýmito ťažkosťami, priniesť dieťaťu iný pohľad na celú situáciu a uistiť ho, že nie je na všetko samo môže pomôcť vhodne zvolená detská literatúra.

Hugo – Hugo je kniha určená pre deti o obyčajnom chlapcovi, ktorý sa už v prvej triede stretáva s výsmechom kvôli tomu, že nosí okuliare. Ako sa s tým popasuje a či sa mu podarí zmeniť srdiečko svojho spolužiaka počas smutných, ale aj veselých a dobrodružných situácií, sa dozviete po prečítaní knihy. (Fischer, 2020) ISBN 9788080712280, 72 s.

Lukáš a profesor Neptun – Kniha je náhľadom do života autistu, poukazuje na rysy autizmu, vysvetľuje, čo je pre autistov typické. V závere knihy je niekoľko strán pre dospelých, tiež je možné si stiahnuť pracovné listy pre deti. (Štarková, 2017) ISBN 9788000048499, 72 s.

Kniha je ako pre deti tak aj pre dospelých, niekoľko strán je venovaných výlučne dospelým a v závere je tiež odkaz na pracovné listy, ktoré sú vhodné pre deti.

(Ne)obyčajný chlapec – Kniha poskytuje mnoho pohľadov na situáciu telesne postihnutého chlapca – ako jeho, tak jeho spolužiakov či jeho sestry a ich kamarátov. August sa narodil s deformovanou tvárou, ktorá väčšine ľudí z jeho okolia bráni dostať sa v kontakte s ním za hranice tejto nedobrovoľnej masky. (Palacio, 2015), ISBN 978-80-242-4035-0, 320 s.

Kvôli ťažšiemu čítaniu a množstvu strán by sme knihu odporučili skôr pre starších žiakov cca. 12+.

Pohádky z nemocnice – 10 rozprávok odohrávajúcich sa v nemocnici majú detským pacientom uľahčiť pobyt v nej a zoznámiť ich s týmto cudzím prostredím. Vystrašeným malým pacientom, váhajúcim doktorom a sestričkám zahlteným prácou, tentokrát pomáhajú nadprirodzené bytosti, ktoré pomáhajú k uzdraveniu, k šťastiu, i k víťazstvu dobra nad zlom. A zároveň rozprávky detského čitateľa zasvecujú do života nemocnice a do liečenia nemocníc. (Holmannová, 2014) ISBN 9788087283929, 90 s.

Problémy v rodine

Julie mezi slovy – Júlia medzi slovami sa dotýka témy rozvodu rodičov a rozpadu rodiny a tiež témy vytvárania citových väzieb k novým partnerom rodičov a k ich deťom. Pre

detského čitateľa otvára nádej na vyrovnávanie sa s jednou z najbolestivejších skúseností detstva. (Dvořáková, 2020) ISBN 9788027503513, 191 s.

Dva domovy – Zmyslom knihy Dva domovy je pomôcť deťom zorientovať sa v situácii, kedy oni sami alebo ich kamaráti žili v rozdelenej rodine. Poskytuje oporu a cestu, ako objaviť radosť v neľahkom období, a uvedomiť si, že v tom nikto nie je sám. Kniha je určená tiež učiteľkám a vychovávateľom, ktorí vďaka nej môžu otvoriť tému rodiny a modelu, kde dieťa nežije so svojimi rodičmi pod jednou strechou, ale má dva domovy – jeden u mamy a jeden u otca. (Weberová, 2016) ISBN 9788027005567, 40 s.